

Nilgün ÇUHA'nın "MİMAR A.H. KOYUNOĞLU'NUN ANKARA'DAKİ KAMU BİNALARINA RESTİTUTİF BİR YAKLAŞIM" Başlıklı ODTÜ'ne Sunduğu Doktora Tezi Konusunda Kişisel Rapor :

Nilgün ÇUHA'nın, ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde Prof.Dr. Ömür BAKİNER'in yönetiminde yaptığı çalışmasını, birkaç açıdan değerlendirmek mümkündür. Bunlardan ilki ve belki en önemlisi, daha dün denecek kadar yakın geçmişte üretilmiş yapıların, yeterli araştırmaya tanık olmadan kimlik değiştirmesidir. 20.yüzyılın ilk yarısında yapılmış Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın Ankara'daki bu ilk örnekleri, bir yandan genç Cumhuriyet'in mimarlık anlayışını belirlediği kadar, öte yandan mimarların bütünü ve ayrıntıyı çözüme kullandıkları yöntemi ve Arif Hikmet KOYUNOĞLU'nun kimliğini de açıklığa kavuşturacak niteliktedir. Özellikle bu yapıların o yılların sınırlı olanaklarıyla üretildikleri düşünülürse, her ayrıntının çözümünün nasıl bir usta becerisini, değişik malzemeyi gerektirdiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, adayın böylesi bir girişimi, ortam, ekonomik olanaklar, malzeme değerlendirilmesi açısından sağlıklı bir kesit almak için, önemli ipuçlarını gündeme getirmektedir.

İkincisi, dolaylı da olsa Arif Hikmet KOYUNOĞLU konusunda bütüne giden ayrıntılı araştırmalar için, mimarın Ankara döneminin dört önemli yapısının tüm evrelerinin sağlıklı saptanmasını mümkün kılmaktadır. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi yapıtları ve mimarları konusundaki araştırmaların derinlemesine, tam bir kesitini verecek düzeye ulaşmadığı gözönüne alınırsa, böylesi çalışmaların çoğalmasında sevindiricidir. Bu gibi girişimlerle, bir yandan dönemin ürünleri ayrıntılı incelenmiş, öte yandan mimarlarının kimlikleri, kişilikleri, birbirlerinden ayrılan yaklaşan ortak noktaları, çok yönlü değerlendirilmiş olmaktadır. Yakın tarihimiz için zorunlu böylesi yaklaşımların yeterince yapılmamış olması, günümüzü açıklıkla anlamayı da güçleştirmektedir.

Adayın, 1923-1930 yılları arasında Arif Hikmet KOYUNOĞLU'nun tasarlayıp uyguladığı dört yapısının geçirdiği değişiklikleri, bu değişikliklerin ışığında özgün plan ve kütle özelliklerini saptama çalışmaları, bir başka açıdan da önem taşımaktadır. Yakından tanıdığım, sürekli Cumhuriyet'in ilk yıllarının Ankara'sı konusunda bilgi edinmeye çalıştığım bir kişi olarak Arif Hikmet KOYUNOĞLU, sürekli koşulların güçlüklerini, tasarlananla sonuçlanan arasındaki değişimleri vurgulamış, kısacası bugün belge olarak büyük değer taşıyan özgün plan, kesit, görünüş ve fotoğrafların ancak yapıların bir evresi için sözkonusu olabileceğini açıklamaya çalışmıştır. Bu açıdan konu ele alındığında, Adayın yaklaşımı, tasarlananla uygulanan arasındaki ayrımı da belirleyecek özellikleri içerebilir. Bir anlamda belgelere eleştirel bir gözle bakabilmemizi sağlayabilir.

Ayrıca, ilk üç bölümdeki amaç, yöntem, kaynakların değerlendirilmesi, başkent Ankara'nın ilk yıllarındaki mimarlık ortamı, bu ortam içinde Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın sergilediği belirgin özellikler bir yana bırakılırsa, daha önce değindiğimiz her türlü belge ve buluntuların ışığında dört yapının yapım süresinde veya izleyen yıllarda geçirdiği değişiklikleri, malzeme ve konstrüksiyon tekniklerini saptama çalışmalarını içeren beşinci bölüm, bir anlamda tezin ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Böylesi bir yaklaşım, bu anlamda bu dönem mimarlığı için ilk kez denenmektedir. Kuşkusuz denenilen yöntem, ulaşılan sonuçlar her zaman tartışılabilir. Ancak sürekli kullanılan, beğeni anlayışı ve isteklere göre değiştirilen bu tür işlevli yapılarda, bir süre sonra özgün bölümleri bile yakalamak güçleşmektedir. Ayrıca bu arada genel bir değerlendirme için, mimarın ilk tasarladığı, belki zamanla çok değiştirdiği bir süreci, sağlıklı belirlemek ortamı da yok olmaktadır. Bu nedenle eldeki olanaklar oranında doğru sonuca ulaşmak için, tüm yapılar için böylesi yaklaşımları egemen kılmak gerekmektedir. Kuşkusuz her yeni araştırma, yeni arayışları ve yöntemleri gündeme getirebilir. Bu çalışma bu yönden de sağlıklı bir deneme olarak değerlendirilebilir.

Adayın, sonuçta dört yapıdaki tüm değişiklik ve onarımları kronolojik sıraya dikkat ederek belgelemiş olmasını olumlu bir girişim olarak niteliyor, bu belgelere dayanarak hazırlanan restitüsyon projelerinin gelecekte doğru onarım için sağlam bir zemin oluşturacağını sanıyorum. Ayrıca, Adayın olanakları oranında dağınık, düzensiz, her türlü belgeye ulaşmak için gösterdiği çabayı da, tezin sağlıklı sonuca ulaşmasında önemli bir etken olarak görüyorum. Başta belirttiğim gibi, bu dönemin değişik açılardan doğru değerlendirilmesi için bu ve benzeri çok yönlü girişimlere, denemelere gereksinim vardır. Adayın, bu yolda ulaşabildiği noktaya kadar belirli bir yöntem içinde konuya açıklık getirmesi nedeniyle tezi olumlu bulduğumu bildiririm.

Saygılarımla.

Prof. Dr. Metin SÖZEN